

Formandens beretning

Generalforsamlingen

TIR 18 MAR 2025

2024 har været et godt år for foreningen. Det vigende medlemstal, som vi har set efter coronakrisen, er standset, der har været stor aktivitet og der har været god tilslutning til det, vi har arrangeret. Foreningen har jo to formål: At udbrede kendskabet til den historie og kultur, der knytter sig til Als og Sundeved, og at støtte arbejdet på museet på Sønderborg Slot. Her er beretningen om hvordan vi har båret os ad i 2024.

Foredrag og Årbog.

I samarbejde med Museum Sønderjylland blev året indledt med fire foredrag med baggrund i den store udstilling, der blev åbnet d. 27. april 2023, "Sønderjyderne og den Store Krig".

Det første fandt sted d. 16. januar og havde titlen "Hjemmefronten 1914-1918. Museumsinspektør Marian Kristensen fortalte om hvordan krigen påvirkede kvindernes dagligdag med nye arbejdsopgaver, flere ansvarsområder og funktioner oven i savnet af mænd og sønner, og med vanskelighederne med at skaffe mad på bordet på grund af svigtende forsyninger og konfiskering af fødevarer til soldaterne ved fronten.

Det næste foredrag havde titlen "Den sorte Dag ved Moulin", og det fandt sted d. 31. januar. Museumsinspektør Rene Rasmussen fortalte om de dramatiske kampe ved Moulin i sommeren 1915, hvor Füsilieregiment Königin nr. 86, der havde garnison på Sønderborg Slot, deltog. Den 6. juni 1915 blev den dag i Første Verdenskrig, der kostede flest sønderjyder livet.

I det næste foredrag, som fandt sted d. 5. februar, fortalte Rene Rasmussen om krigen fra en lidt anden vinkel. Ud fra dagbøger og breve fra de sønderjyske krigsdeltagere fortalte han om kendte og ukendte episoder, som de deltog i, eller var vidne til. Sønderjyderne var ikke bare med ved Vestfronten og Østfronten, men også på Balkan, i Mellemøsten og langt nede i Afrika. De var på vingerne i det tyske flyvevåben, på havet i den kejserlige tyske marine, og under havoverfladen i ubådene.

Det sidste foredrag i rækken om første verdenskrig fandt sted d. 22 februar, hvor cand. mag. i historie Kasper Nissen fortalte om Psykiske krigsskader i Første Verdenskrig. Mange af de soldater, der vendte hjem fra krigen, havde nogle voldsomme psykiske skader som følge af de grusomme oplevelser de havde haft. Hvad vi dag forstår som PTSD – posttraumatisk sindsforstyrrelse, forstod man dengang som "granatchok", men også udtryk som "kanonfeber" og "Nervechok" blev brugt som betegnelse for de psykiske krigsskader.

I efteråret havde vi også fire foredrag. Det første havde titlen "Danmarks største Ringridder – Christian d. 4. Museumsinspektør Kasper Steinfeldt Tipsmark fra Gammel Estrup fortalte hvordan Christian d. 4. i forbindelse med sin kroning i 1596 arrangerede en storstilet ringridderturning, hvor han selv på skift dystede med 46 udfordrere. I løbet af to dage red Christian d. 4. 340 gennemløb, hvor han tog ringen 206 gange. Det resulterede i at han vandt 95 ud af 110 udfordringer og fik en hel masse sølvbægre og pokaler. Dem fik han smeltet om til en såkaldt Ringridderfigur, som i dag er opbevaret på

Rosenborg Slot.

Det næste foredrag, som fandt sted d. 5. nov., havde titlen "Sønderborg Kasernes historie – Fra Prøjsisk marinekaserne til kommunens foreningshus". Tidl. Chef for Sergentskolen pens. oberstløjtnant Jens Peter Rasmussen fortalte om de mange roller, som kasernebygningerne har spillet siden opførelsen i 1907, hvor den som tysk flådestation var den motor, der satte gang i udviklingen i Sønderborg. Historien spænder over to verdenskrige, en revolution, forvandling fra tysk til dansk og fra militært til civil brug.

D. 20. nov. holdt museumsinspektør Carsten Porskrog Rasmussen foredrag om Gråsten Landbrugsskoles 100 års historie. I 2019 fik vi en henvendelse fra Gråsten Kultur, om vi ville være medudgiver af en bog, som skulle skrives i anledning af Landbrugsskolens 100 års jubilæum. Bogen skulle udgives i to udgaver. Den ene skulle være jubilæumsbog for skolen og samtidig årsskrift for elevforeningen, mens den anden skulle være årbog for Historisk Samfund for Als og Sundeved, og indgå i skriftrækken "Fra Als og Sundeved". Vi fik Carsten Porskrog Rasmussen til at skrive den, og den blev sendt ud til medlemmerne i november. Efter genforeningen opstod der et ønske om at etablere en landbrugsskole i Sønderjylland i lighed med dem man havde nord for Kongeåen. Det var meget naturligt, da landbrug dengang var det absolutte hovederhverv. På grund af strukturudviklingen i de senere år, har en del landbrugsskoler måttet lukke, men Gråsten Landbrugsskole har klaret sig godt, og den er i dag en af landets mest søgte. I sit foredrag kom Carsten ind på både den historiske baggrund og de forskellige epoker i skolens historie.

Årets sidste foredrag fandt sted s. 27. november i samarbejde med sønderborgafdelingen af Historisk Samfund for Sønderjylland. Det foregik i Christianskirkens sognegård, hvor museumsinspektør Lennart Madsen fortalte om Adel og Voldsteder på Als og Sundeved. Der er kendskab til 24 voldsteder på Als og Sundeved. De fleste blev anlagt i 1300-tallet og 1400-tallet. Det er især adelsfamilierne Sture og Holck, der har været førende i anlægget af voldstederne.

De tre foredrag i foråret om første verdenskrig var så velbesøgt, at vi fik et problem, som jo var et luksusproblem. Ifølge brandregulativet må der max være 150 personer i Riddersalen hvis ikke der er brandvagt til stede. Ved to af foredragene kom der flere end 150. Vi har derfor nu aftalt med Hørup Brandværn, at de kommer med to mand til foredragene. Hvis der kommer flere end 150 personer, fungerer de som brandvagt, hvis ikke kan de tage hjem igen. Samtidig blev det indført, at medlemmerne kan gå ind på Museum Sønderjyllands hjemmeside og købe en billet til 0 kr.

For at profilere foreningen, deltog vi igen i år med en stand i Kultur- og Idrætsnatten i Sønderborg. Vores stand lå på kajen lige neden for slottet, og vi kommer i snak med en masse folk, vi uddeler brochurer og tegner nye medlemmer. Det er både interessant og fornøjeligt at være med til. Vi deltog også med en stand i forbindelse med "Historiens Dag" på Sønderborg Slottet. Der var knap så mange mennesker som sidste år, men vi fik uddelt brochurer og fik også tegnet et par nye medlemmer.

Ture.

Igen i år har vi arrangeret udflugter til ind- og udland. Den første tur var en én-dags tur, der fandt sted d. 15. juni med overskriften "Vadehavet, Stormfloder og Digebyggeri". 48 deltagere kørte i bus ud til Tøndermarsken og til Møgeltønder Kog fra 1500-tallet. Første stop var Møgeltønder Kirke, hvor man fik en rundvisning. Næste stop var Schackenberg Slot, hvor man også fik rundvisning, hvorefter man spiste frokost på Schackenberg Kro. Efter frokost kørte man til Højer Mølle, hvor

man så de permanente udstillinger om stormfloder og digebyggeri, samt særudstillingen "Marsken bag Digerne". Derefter kørte man igennem Nationalpark Vadehavet, forbi Højer Sluse, gennem Margrethe Kog til Vidåslusen. Derefter ned til grænseovergangen ved Siltoft, og tilbage til Rudbøl Kro, hvor eftermiddagskaffen blev indtaget. Sidste stop var Lægan Pumpestation, der har en spændende informationsafdeling, hvorefter turen gik tilbage til Sønderborg. Turlederne var Jens Verner Nielsen og Poul Callesen.

Den næste tur var en 5-dages tur, der gik til det tidligere tyske fyrstedømme Anhalt. Med Carsten Porskrog Rasmussen som guide kørte 44 medlemmer afsted i bus. Første stop var den gamle grænseovergang mellem Øst- og Vesttyskland Marienborn, hvor vi fik en rundvisning og forklaring på alle de mærkelige og ondsksfulde forhindringer, som det østtyske politi udøvede for at chikanere trafikken mellem de to Tysklunde. Sidst på dagen ankom vi til vores hotel i Wörlitz.

Dag 2 blev indledt med et besøg i byen Zerbst, der er Katarina den Stores hjemby, og som blev fuldstændig ødelagt ved et bombeangreb i 1945. I dag står kun bymuren og ruinerne af slot og kirke tilbage. Resten af byen er bygget efter krigen i typisk DDR- stil. Derefter besøgte vi Wörlitz slot og park, som er bygget og anlagt som et integreret kunstværk, som forener natur med arkitektur i engelsk stil. Det er skabt af Prins Leopold d. 3. Friedrich Franz af Anhalt-Dessau i slutningen af 1700-tallet, og det er nu en del af UNESCO –verdensarven, Dessau-Wörlitzer Gartenreich.. Efter en rundvisning på slottet, gik vi en tur i parken, der med sine 112 ha. rummer en perlerække af søer, kanaler, broer, beplantninger, kunstige ruiner, skulpturer, pavilloner, ja selv en kunstig vulkan.

Dag 3 blev indledt med en rundvisning på Mosigkau Slot, som blev bygget i rokokostil i 1752 til 1757. Derefter gik turen til Dessau, som er Anhalts hovedby, og som også blev hårdt ramt under krigen.

Dag 4 besøgte vi Bauhaus, som er en byggestil. Vi så nogle rækkehuse, vi fik en rundvisning på Bauhaus Arkitektskole, og vi så de såkaldte "Meisterhäuser". Derefter besøgte vi "Technikmuseum Hugo Junkers". Junkersfabrikkerne var en af Tysklands vigtigste flyfabrikker under Anden Verdenskrig og derfor årsag til, at Dessau blev hårdt bombet af de allierede. På vej til hotellet gjorde vi ophold i Oranienbaum.

Dag 5 gik turen først til Bernburg, hvor vi besøgte kirken, hvor hertugerne, som var forbundet med de sønderjyske hertugfamilier, ligger i kapellet. Vi gik en tur uden om slottet, hvorefter vi kørte videre til Ballenstedt. Vi så slottet, hvor Christian d. 9.'s søster var gift med den sidste hertug. Derefter gik turen hjem til Sønderborg, hvor vi ankom midt på aftenen efter en vellykket tur. Foruden Carsten var turlederne Henning Jepsen og undertegnede.

Den tredje tur var en tre-dags tur, der fandt sted d. 10-12 september. 32 medlemmer kørte i bus fra Sønderborg, og efter en kaffepause var første stop Tirpitz museet i Blåvand. Derefter gik turen mod Hvide Sande og videre til Gammelsohn Kirke, som i Kristelig Dagblad er kåret som Danmarks smukkeste kirke. Turen gik videre forbi Lyngvig Fyr til Husby klit med stop ved Vedersø Kirke og Kaj Munks præstegård, og videre forbi Bøvling Klit og Thorsminde Strandingsmuseum til Nørre Vosborg, hvor der var indkvartering.

Dag 2 blev indledt med et besøg i Bovbjerg Fyr, og videre til Jens Søndergårds museum Ferring nær Bovbjerg Klit. Videre gik turen forbi Sneglehuset i Thyborøn til Harboøre Tange, og videre til Nørre Nisum Kirke. Hjemturen til Nørre Vosborg gik gennem Klosterhede Plantage.

Dag 3 begyndte med at vi pakkede bussen og påbegyndte hjemturen. Vi kørte til Ringkøbing, hvor vi gjorde ophold, hvorefter vi kørte til Varde, hvor vi besøgte Museum Frello og Varde Miniby. Derefter gik turen til Ribe, hvor vi gjorde ophold, inden turen gik til Rødekro, hvor aftensmaden blev indtaget, hvorefter vi kørte hjem til Sønderborg. Turlederne var Tom Specht, Jytte Urban, Sigga Henriksen og Sten Boye Poulsen.

Tilskud til og samarbejde med museet:

Igen i år har vi givet tilskud til anskaffelser på Sønderborg Slot. Det drejer sig om kr. 26000,- til et maleri af C F Sørensen fra 1858. Det har titlen ”Kystparti med udsigt til Sønderborg Slot”, og det forestiller en flådemanoevr på Alssund under Treårskrigen. Endvidere har vi givet kr. 17310,- til køb af en pennebakke af sølv, som bærer det kronede monogram for hertug Christian August 2 af Augustenborg. Han var jo dybt involveret i det slesvig-holstenske oprør i 1848. Pennebakken gik i arv i 5 generationer, hvor den sidste var Prinsesse Elisabeth, som jo var datter af Arveprins Knud og Prinsesse Caroline Mathilde. Så har vi givet kr. 16000,- til anskaffelse af nye mikrofoner til lydanlægget i Riddersalen, og vi har givet kr. 10000,- til et egnsspil om I P Nielsen, som skal opføres i Gråsten her til sommer. Det bliver i alt til knap kr. 70000,-.

I forsommeren udgav Museum Sønderjylland en bog med museets strategi for 2024 – 2028. Strategien har 3 hovedpunkter: Grænseland, Bæredygtighed og Værdiskabelse. I et følgebrev tilbød museumsdirektør Axel Johnsen at komme til et bestyrelsesmøde og redegøre nærmere. Det skete d. 17. september, hvor vi fik en rigtig god debat. Vi er glade for, at museet inddrager os, og hvis vi på nogen måde kan medvirke, så er vi klar til det.

Som jeg sagde i indledningen er tilbagegangen i medlemstallet standset. Coronakrisen var hård ved os, men foreningen har i år næsten det samme antal medlemmer som sidste år, nemlig 1248. 74 personer har i det forløbne år meldt sig ind, men desværre har vi haft en tilsvarende afgang. Afgangen er for en stor dels vedkommende ældre mennesker, som har været medlemmer i mange år, men nu synes de ikke at de vil mere, og det er jo fair nok. Den bedste reklame er mund til mund-metoden, men bestyrelsen er meget interesseret i at høre forslag til hvordan vi igen kan få fremgang i medlemstallet. Før Coronaen havde foreningen ca. 1400 medlemmer. Der skulle vi gerne op igen.

Til slut vil jeg sige tak til bestyrelsen for godt samarbejde, tak til museet for godt samarbejde, især tak til Carsten Porskrog Rasmussen. Tak til hvem der ellers har gjort en indsats for foreningen, og ikke mindst tak til alle medlemmer for Jeres opbakning til Historisk Samfund for Als og Sundeved.

Sønderborg, d. 18. marts 2025

Frede R. Tychsen